

УДК 347.73.

O. Braslavets

**THE LEGAL FRAMEWORK OF THE HOLY SEE'S
FINANCIAL SYSTEM: THE CANONICAL REFORM
OF POPES BENEDICT XVI AND FRANCIS**

О.Ю. Браславецъ

*ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ*

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ
СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ: КАНОНІЧНІ РЕФОРМИ
ПАП БЕНЕДИКТА XVI І ФРАНЦИСКА**

Постановка проблеми. Католицька Церква та Святий Престол¹, маючи юридичну й канонічну правосуб'єктність (пор. кан. 113 §1 Кодексу канонічного права, далі – СІС), включені в систему правовідносин, серед яких сфера публічно-фінансового права. В науці фінансового права вважається, що механізм реалізації цих правовідносин забезпечує фінансова система: «Під нею належить розуміти сукупність форм і установ, що слугують нагромадженню і використанню грошових коштів на публічні цілі. Нагромадження та використання грошових коштів також вимагає вдаватися до певних інструментів. Фундаментальним інструментом планування, на який спирається процес нагромадження і використання грошових коштів, є бюджет <...> У рамках фінансової системи діють певні фінансові інституції <...> Елементом фінансової системи також є інституції фінансового нагляду» [7, с. 32].

Правова формалізація діяльності фінансової системи утворює особливу галузь права – фінансове право, або, в термінології французької школи Поля Марі Годеме, публічні фінанси. «Публічні фінанси – це складова публічної власності, що має підлягати специфічному правовому режимові <...> Сама

¹ Дефініцію «Святий Престол» (*Sancta Sedes*) ми розумітимемо відповідно до кан. 361 Кодексу канонічного права: «Під висловом «Апостольський Престол» або «Святий Престол» у цьому Кодексі мається на увазі не тільки Римський Понтифік, але також Державний секретаріат, Рада із зовнішніх справ Церкви та інші інституції Римської курії» [9, с. 327].

плинність цього елемента власності, а також спокуси, які виникають з цього, <...> спонукають до застосування особливих правових норм. Ці норми мають уможливити <...> свободу доступу до цієї власності (податкові норми), управління його надходженням (казначейські норми), а також забезпечити використання відповідно до <...> спільного інтересу (бюджетні норми)» [8, с. 18].

Наукова проблема, яка виникає у зв'язку із вищевикладеним, полягає в тому, що в Україні також діють відповідні структури Католицької Церкви, які вітчизняним законодавством трактуються як окремі релігійні громади і діяльність яких регулюється відповідним українським законодавством (у т.ч. у сфері публічних фінансів). Насправді ж католицькі структури перебувають у потрійній юрисдикції: по-перше, йдеться про українську юрисдикцію (українське право); по-друге, про юрисдикцію місцевого правлячого єпископа (партикулярне канонічне право); по-третє, про юрисдикцію Святого Престолу (загальноцерковне канонічне право, яке певним чином кодифіковане). Це ж саме стосується і сфери фінансового права (або публічних фінансів) щодо діяльності структур Католицької Церкви, які українським правом відносяться до числа релігійних організацій. Проблема ускладнюється ще й тим, що у каноністиці галузь фінансового права (або публічних фінансів) перебуває ще у стадії свого формування. Частково фінансове право кодифіковане у Кодексі канонічного права 1983 р. (це стосується так званої «загальної частини» – книга V CIC), а в частині фінансового адміністрування являє собою розрізнені законодавчі акти, які протягом останніх років набувають ознак складової частини корпусу канонічного права (*corpus iuris canonici*) щодо галузі фінансового права. Таким чином, існує ще й два аспекти цієї проблеми – це, по-перше, внутрішня структура галузі фінансового права (публічних фінансів) у структурі канонічного права; і, по-друге, взаємодія і конкордація (*concordatio* – буквально з лат. «узгодження») норм канонічного, національного і міжнародного права щодо публічних фінансів.

У цьому контексті надзвичайно цікавим з наукової точки зору є дослідження процесів становлення галузі фінансового права (публічних фінансів) і його вдосконалення, що триває протягом 1988–2015 років. Розуміння природи процесів і суті канонічного права у цій галузі дозволять більш усвідомлено зрозуміти специфіку фінансово-господарської діяльності структур Католицької Церкви, у т.ч. в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливо відзначити, що у науковому обігу небагато праць, у яких на правовому рівні досліджуються описані вище проблеми. Зокрема, варто згадати фундаментальну працю Джона Ф. Полларда [23] і дещо суперечливе дослідження Джанлуїджі Нуцці [23]. Однак, ці два джерела мають певні недоліки. Якщо перше має дещо ретроспективний та історичний характер і хронологічно обмежується часами понтифікатів від Пія IX до Пія XII (1850–1950 рр.), то друге має дещо спекулятивний та сенсаційний характер і зосереджується на технічній стороні діяльності фінансових установ Святого Престолу, не вдаючись ані до аналізу канонічних аспектів питання, ані до компаративістики щодо канонічного й правового аспектів.

Метою статті є дослідження змін, що сталися протягом 2010–2015 рр. у правовому регулюванні діяльності фінансової системи Святого Престолу. *Об'єктом цього дослідження* стала фінансова система Святого Престолу та її специфічний правовий режим у контексті змін канонічних норм, що здійснювалися протягом 2010–2015 рр. Папами Бенедиктом XVI та Франциском. *Предметом дослідження* виступає корпус правових і канонічних норм (у тому числі норм міжнародного права), що стосуються публічних фінансів, бюджетів (норм бюджетного і казначейського права), а також фінансових інституцій та інститутів фінансового нагляду Святого Престолу. Норми досліджуються станом на 1 травня 2016 року.

Основні результати досліджень. Формування й удосконалення структури фінансової системи Святого Престолу, що були розпочаті за понтифікату Йоана Павла II (т.зв. реформи кардинала Агостиньо Казароллі та кардинала Едмунда К. Шоки 1980–90-х рр.), продовжилися за наступних понтифікатів Бенедикта XVI та Франциска й тривають досі.

Загальний контекст і етапи реформи. Загальний контекст реформ 2010-х рр. був обумовлений кількома важливими чинниками. Найважливішим зовнішнім чинником може вважатися підписання 17 грудня 2009 року монетарної угоди [30] між державою-містом Ватикан та Європейським Союзом. Згідно з угодою, поміж інших зобов'язань, держава Ватикан зобов'язалася за допомогою прямих правових норм та аналогічних заходів дотримуватися європейського законодавства про запобігання та боротьбу з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Базуючись на цій угоді, Папська комісія для держави Ватикан схвалила кілька законів про запобігання та протидію відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Але, крім фінансової системи держави Ватикан, контролю підлягала також і фінансова система Святого Престолу, оскільки, згідно з монетарною угодою, Святий Престол є у цьому випадку репрезентантом Ватиканської держави. На початку лютого 2011 р. розпочалася зовнішня перевірка відповідності внутрішньої фінансової системи Святого Престолу рекомендаціям Групи розробки фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей (англ. *Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF*), що проводилася Спеціальним комітетом експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (*MoneyVal*). У доповіді від 4 липня 2012 року *MoneyVal* дав позитивну оцінку реалізації Святим Престолом більшості рекомендацій *FATF* [28, с. 7–17]. Це означало, що Святий Престол, а також держава-місто Ватикан мають розроблену систему юридичних процедур та інструментів, які відповідають вимогам європейського законодавства й міжнародних стандартів у сфері боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Власне, весь подальший перебіг фінансової реформи Бенедикта Франциска слід розглядати у зазначеному вище контексті.

Можна виділити три основних етапи цієї правової реформи. Перший, що охоплює період 2009–2013 рр., розпочався за понтифікату папи Бенедикта XVI і продовжився у перші місяці понтифікату папи Франциска. Протягом цього етапу було підписано згадану монетарну угоду. Реалізуючи

положення цієї міжнародної конвенції, папа Бенедикт XVI оприлюднив Апостольське послання у формі «*motu proprio*»¹ *La Sede Apostolica* щодо запобігання та протидії незаконній діяльності у фінансовій тігрошово-кредитній сфері [16], згідно з яким на рівні Святого Престолу засновувалася інституція, що отримала назву *Autorit di Informazione Finanziaria* (Уповноважений орган фінансової інформації, надалі – *AIF*). Повноваження *AIF* поширювалися не тільки на майно та кошти фізичних і юридичних осіб, що здійснюють професійну діяльність фінансового характеру в державі Ватикан, а й для всіх організацій і установ Святого Престолу, якщо вони виконують професійну діяльність фінансового характеру, а також у дикастеріях Римської курії й установах, пов'язаних з нею [3, с. 9–10]. Крім того, на рівні Папського державного секретаріату було видано Регламент Префектури економічних справ Святого Престолу (22 лютого 2011 року) [25]. У 2013 р. папою Франциском було промульговано два відповідних правових акти. Перше «*motu proprio*» *La promozione dello sviluppo* стосувалося питань профілактики та боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму й розповсюдженням зброї масового знищення (8 серпня 2013 року) [15]. Цим документом утворювався Комітет фінансової безпеки та затверджувався його статут. Другим «*motu proprio*» *Mediante* було затверджено нові статuti Уповноваженого органу фінансової інформації – *AIF* (15 листопада 2013 року) [17]. В такий спосіб було закладено підвалини архітектури нової фінансової системи Святого Престолу.

На 2014 р. припадає другий етап фінансової реформи, протягом якого сфера правового регулювання прозорості фінансової системи Святого Престолу поширювалася і запроваджувалися нові інструменти цього регулювання. Насамперед це «*motu proprio*» *Fidelis dispensator et prudens*, яким Святіший Отець запроваджував нову структуру координації економічних та адміністративних справ Святого Престолу й держави-міста Ватикан (24 лютого 2014 року). Цим актом створювалися Рада з економічних питань, Секретаріат з економічних питань та інститут Генерального аудитора (ревізора). Як продовження цього акту в «*motu proprio*» *Confermando una tradizione* оголошувалося про переміщення секції ординарних справ Адміністрації спадщини Святого Престолу в структуру Секретаріату з економічних питань (8 липня 2014 року). Крім того, в серпні 2014 р. Конгрегація в справах інститутів богопосвяченого життя й товариств апостольського життя видала циркулярний лист, який стосувався напрямків реформування фінансового адміністрування в інститутах і товариствах – причому з достатньо радикальними запланованими змінами, що будуть розглянуті нижче.

Третій етап (2015 р.), протягом якого відбувалося налагодження вже чинних інститутів фінансового управління під нові реалії. У лютому 2015 р. в «*motu proprio*» *Statuti dei nuovi Organismi Economici* було промульговано статuti Секретаріату з економічних питань, Ради з економічних питань та Служби

¹ «*Motu proprio*» (буквально – «за власним почином», з лат.) – особливий тип нормоутворюючого документа, рескрипт Римського Папи як найвищого носія влади у Католицькій Церкві; означає, що норма встановлена за особистою ініціативою і особисто Папою.

Генерального ревізора. У травні 2015 р. в «*motu proprio*» *Il Fondo Pensioni* було оголошено про оновлення статутів Пенсійного фонду Ватикану. Крім того, Святий Престол за ці роки уклав декілька міжнародних угод у сфері фінансового права, з-поміж яких, наприклад, варто згадати підписану в червні 2015 р. угоду зі США про дотримання міжнародних податкових зобов'язань і реалізації *Foreign Account Tax Compliance Act (Fatca)* [1].

Весь зазначений вище корпус нормативно-правових канонічних актів становить нинішнє (наважимося стверджувати, що далеко не остаточно сформоване) правове поле для подальшого поглиблення фінансової реформи Святого Престолу й тіснішої інтеграції його фінансової системи у загальносвітовий контекст.

Реформа системи фінансового адміністрування Святого Престолу. Система фінансового адміністрування, в т.ч. управління активами Святого Престолу та його адміністрацій, відповідно до Апостольської Конституції¹ *Pastor Bonus* [10, с. 1459–1461], утворюється з трьох дикастерій: Апостольська палата (РВ, art. 171) Адміністрація спадщини Святого Престолу APSA (РВ, art. 172–175) та Префектура економічних справ Святого Престолу (РВ, art. 176–179). Зауважимо, що фінансова реформа пап Бенедикта-Франциска стосувалася двох з них, щодо Апостольської палати нині збережено *status quo*.

Адміністрація спадщини Святого Престолу була наділена функцією управляти власністю (активами), що належать Святому Престолу, з метою забезпечення коштів, необхідних для функціонування Римської курії (РВ, art. 172).

В організаційному сенсі до складу APSA входили дві секції – ординарна (РВ, art. 174) та екстраординарна (РВ, art. 175), за кожною з яких було закріплено певний обсяг управлінських повноважень. Наприклад, за екстраординарною секцією було закріплено завдання управління як власним рухомим майном (оборотними активами), так і довірче управління рухомим майном (оборотними активами) за дорученням інших інституцій Святого Престолу (РВ, art. 175). Ординарна секція виконувала, зокрема, такі фінансові завдання, як: управління майном (активами), довіреними його опіці; нагляд за інституціями, які довірені його фінансовій відповідальності; облік доходів і витрат, ведення грошових рахунків, отриманих і сплачених у попередніх роках, складання кошторисів на наступний рік (РВ, art. 174).

У липні 2014 р. прес-центр Святого Престолу поширив інформацію про концепцію змін у фінансовій системі й перерозподіл функцій між інституціями, у т.ч. йшлося про APSA. Оголошувалося про те, що ординарна секція APSA передається до складу Секретаріату з економічних питань, що дозволяє йому здійснювати свої обов'язки економічного контролю та нагляду за діяльністю установ Святого Престолу, в тому числі політики й процедур щодо закупівель та адекватного розподілу людських ресурсів. Колишня ж екстраординарна секція APSA мала б зосередитися виключно на виконанні ролі скарбу/

¹ «*Constitutio Apostolica*» (буквально «Апостольська постанова», з лат.) – найвища форма законодавчого акту, що випускається Римським Папою.

казни Святого Престолу (*fiscus¹ Papalis / fiscus sedis Apostolicae*) і держави-міста Ватикан. Ключовим завданням для APSA мало б стати встановлення тісних відносин з усіма основними центральними банками (відповідно до рекомендацій *MoneyVal*), що мало б забезпечити ліквідність і фінансову стабільність Святого Престолу. Оголошувалося також, що всі інститути Святого Престолу відкриватимуть рахунки в APSA, яка слугуватиме для них казначейством [24]. Таким чином, концепція передбачала позбавлення APSA функцій фінансового нагляду та контролю та, вочевидь, трансформацію її в інституцію казначейського обслуговування інших інституцій Святого Престолу. У лютому 2014 р. анонсувалося, що важливим функціональним акцентом діяльності APSA стане виконання ним ролі Центрального банку Ватикану (*Banca Centrale del Vaticano*) з усіма зобов'язаннями та компетенціями, характерними для аналогічних установ у всіх країнах світу (п. 6 Комюніке від 24.02.2014) [6]. Проте станом на травень 2016 р. канонічного врегулювання цієї тези здійснено не було.

Реалізація ж концепції «*APSA – fiscus Papalis / fiscus sedis Apostolicae*» була здійснена 8 липня 2014 року документом у формі «*motu proprio Confermando una tradizione*» [11], яким Папа Франциск вносив зміни до Апостольської Конституції *Pastor Bonus* у частині арт. 172–175. Повністю скасовано арт. 174–175 і суттєво змінено зміст арт. 172–173 – що мало б забезпечити втілення концепції, про яку йшлося вище: «§ 1. Це є урядовий орган управління власністю Святого Престолу для здобуття фінансових коштів, необхідних для виконання функцій Римської Курії. § 2. Урядовий орган управляє також рухомим майном, довіреним йому іншими інституціями Святого Престолу» [11]. Нові норми не містять прямих згадок про казначейське обслуговування, але нове формулювання арт. 172 дозволяє трактувати його саме так, адже йдеться про рухоме майно, до якого в нинішній класифікації фінансових активів можуть бути віднесені й грошові кошти.

Своєю чергою, Префектура економічних справ Святого Престолу, відповідно до Апостольської Конституції *Pastor Bonus*, наділена функцією нагляду й управління щодо дочасних благ адміністрацій, які залежать від Святого Престолу, навіть щодо яких Святий Престол визначив, що ті користуються автономією (РВ, арт. 176). Серед ключових керівників Префектури названо також її головного бухгалтера (РВ, арт. 177), а перелік завдань дозволяє визначити її роль як централізованої бухгалтерії Святого Престолу з розширеними функціями внутрішнього аудиту та бюджетного контролю, властивого для Рахункових палат. Так, Префектура вивчає звіти про майновий і економічний стан адміністрацій, а також їхні звіти про доходи і витрати за попередній

¹ *Fiscus* (буквально «скарб, казна» – з лат.) – специфічне поняття науки публічних фінансів: «Скарб, казна (*fiscus*) визнається зазвичай за правовий відповідник держави, що є суб'єктом майнових відносин, учасником цивільного обороту і господарської діяльності. Оскільки термін «держава» застосовується у зв'язку з виконанням владних повноважень (*imperium*), то поняття «Державний скарб/казна» з'являється при реалізації власницьких повноважень (*dominium*) <...> Державний скарб/казна був наділений правосуб'єктністю [юридична особа – прим. О.Б.], що залучає його в загальний режим цивільного і торговельного права» [7. с. 344].

рік і бюджетні кошториси на наступний рік (*bilanci consuntivi e preventivi*) шляхом перевірки облікових книг і документів (пор. РВ, арт. 178 § 1). Префектура складає консолідовану фінансову звітність Святого Престолу, в т.ч. про витрати за попередній рік, а також зведений кошторис витрат (*bilancio consolidato*) на наступний рік і представляє їх вищій владі для затвердження (пор. РВ, арт. 178 § 2). Префектура контролює економічні ініціативи адміністрацій і висловлює свою думку щодо проєктів, які мають важливе значення (РВ, арт. 179 § 1), а також оцінює збитки, завдані у будь-якій формі майну Святого Престолу, і, в разі необхідності, готує кримінальні та цивільні позови у компетентних судах (пор. РВ, арт. 179 § 2).

Власне, у лютому 2011 р. було зроблено першу спробу реформування структури фінансових інституцій Святого Престолу. На нашу думку, центром фінансової системи мала стати APSA і Префектура економічних справ Святого Престолу. При цьому перша мала б повністю перебрати на себе функцію *fiscus* (скарбу/казни), а друга – квестури (фінансового відділу) скарбу. Вся модель при цьому вибудовувалася б за зразком французької системи публічних фінансів з її відповідними інститутами дирекції скарбу [8, с. 335–338] та бухгалтерів-фінансистів скарбу [8, с. 264–267]. В результаті двоєдиний орган мав би набрати рис інституту повноцінного «*fiscus*» – аналога *camera thesauraria* Святого Престолу, якою свого часу була Апостольська Палата [5]. Про це опосередковано свідчить у тому числі й Регламент Префектури від 22 лютого 2011 року, затверджений тодішнім Папським державним секретарем кардиналом Тарчізіо Бертоне [25].

Сферою компетенції Префектури, згідно з Регламентом, було визначено складання прогнозів та економічних програм, а також нагляд і контроль за Адміністраціями Святого Престолу, незалежно від автономії, яку вони мають (Reg., art. 1).

Надзвичайно широким і детальним є перелік функцій Префектури, визначений цим регламентом. При цьому підкреслюється, що Префектура діє на основі вказівок Ради кардиналів для вивчення організаційних та економічних проблем Святого Престолу (Reg., art. 2) – інституту, передбаченого арт. 24–25 Апостольської Конституції *Pastor Bonus*. Префектура складає документ – економічну програму, в якій пропонує цілі, яких єдиним способом мають досягати адміністрації Святого Престолу (Reg., art. 2 § 1), а також періодично пропонує основні макроекономічні показники, що мають бути враховані при укладанні відповідних річних бюджетів та їхніх прогнозів (Reg., art. 2 § 2). У такій своїй іпостасі, визначеній в арт. 2, Префектура виконує роль макроекономічного регулятора суб'єкта публічно-фінансових правовідносин, на базі рішень якого надалі й має розбудовуватися бюджетний процес.

Щодо власне бюджетного процесу, Префектура розглядає звіти про майновий та економічний стан (*relazioni sullo stato patrimoniale ed economico*) окремих адміністрацій, які є складовими частинами кошторисів (*bilanci preventivi*) і щорічних звітних балансів (*bilanci consuntivi annuali*) (Reg., art. 3 § 1). Також Префектура контролює кошториси видатків (*bilancio consuntivo*) кожної адміністрації, бухгалтерські записи та відповідну документацію (Reg., art. 3 § 2). До

її функцій належить складання проекту бюджету (*bilancio preventivo*) та звіт про виконання консолідованого бюджету (*bilancio consuntivo consolidato*) Святого Престолу та держави-міста Ватикан та надає їх на апробацію Вищій владі (Reg., art. 3 § 3). Префектура піклується про те, щоб бюджети були укладені прозоро і враховували майновий, економічний та фінансовий стан Адміністрації. Для цього фінансовий дикастерій може розробляти Правила укладання бюджетів адміністрацій Святого Престолу та держави-міста Ватикан, моделі рахунків економічного та майнового стану, з деталізацією окремих статей (Reg., art. 3 § 4). Етапи бюджетного процесу та роль у цьому Префектури детально розглянуті у тит. 4, арт. 25–34 Регламенту.

За Префектурою закріплено функцію нагляду для того, аби мати реальне та повне розуміння правової, адміністративної та фінансової ситуації Адміністрації (Reg., art. 3 § 5). Префектура має окремі повноваження щодо екстраординарного управління майном (Reg., art. 3 § 6) – у розумінні кан. 638, 1292 СІС. I, нарешті, має оцінювати ризик втрат, яких у будь-який спосіб можуть зазнати Святий Престол чи держава-місто Ватикан (Reg., art. 3 § 7).

Одразу зауважимо, що концепція створення «*fiscus*» *Stolicy Apostolskiej* не була реалізована шляхом створення «фінансового дуумвірату» APSA і Префектури економічних справ Святого Престолу, як це планувалося у 2011 році. Навпаки, APSA була позбавлена ряду важливих функцій, Префектура ж, як це стане зрозумілим у наступному параграфі цього дослідження, опинилася у такій правовій ситуації, коли вона або дублює частину функцій інших інституцій фінансового управління, або її роль стає другорядною чи взагалі невизначеною. Однак обидва дикастерії не були ліквідовані, а продовжують існувати – APSA у новому правовому статусі, а Префектура – у невизначеному. Натомість архітектура фінансової системи Святого Престолу ускладнюється і роль центру починають виконувати новоутворені фінансові інституції.

Рекорда інститутів загальної координації фінансової діяльності та інститутів фінансового контролю. Відповідно до Апостольської Конституції *Pastor Bonus*, основним інститутом загальної координації фінансової системи виступає Комітет кардиналів для вивчення організаційних та економічних проблем Святого Престолу – *Coetus Cardinalium ad consulendum rebus organicis et oeconomicis Apostolicae Sedis* (PB, art. 24–25). Зокрема, на нього покладено обов'язок «розгляд економічних та організаційних справ, що стосуються управління Святого Престолу» (PB, art. 24 § 1). Щодо цієї інституції нині зберігається *status quo*, вона не зазнала безпосередніх системних змін. Проте, як це буде видно далі, її функції або були *de-facto* перебрані іншими інституціями, або *de-jure* були дубльовані в установчих документах інших інституцій.

У рамках співпраці з *MoneyVal* у складі фінансової системи Святого Престолу та держави-міста Ватикан було утворено дві особливі інституції: з функцією загальної координації – Комітет фінансової безпеки, та з функцією загального контролю – Уповноважений орган фінансової інформації. Перший з них був заснований у серпні 2013 р. документом у формі «*motu proprio*» *La promozione*. Папа Франциск визначив, що метою діяльності Комітету фінансової безпеки є координація діяльності компетентних органів Святого Престолу

і держави Ватикан в профілактиці й боротьбі з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення (*La promozione* арт. 4 [15]). Цим документом комітет отримав власний Статут, який визначає його склад і функціональні завдання [27]. Комітет фінансової безпеки складається із семи членів, що представляють дикастерії Святого Престолу та органи влади держави-міста Ватикан: асесор із загальних справ Папського державного секретаріату, який очолює комітет; суб-секретар у справах зносин із державами Папського державного секретаріату; секретар Префектури економічних справ Святого Престолу; Заступник Генерального секретаря Губернаторства держави-міста Ватикан; Промотор Справедливості трибуналу держави-міста Ватикан; Директор Уповноваженого органу фінансової інформації; директор Служби безпеки та цивільного захисту Губернаторства держави-міста Ватикан (арт. 1 Статуту Комітету). Функції Комітету фінансової безпеки визначені в такий спосіб, аби комітет встановлював об'єктивні критерії і розробляв відповідні процедури для загальної оцінки ризиків відмивання грошей і фінансування тероризму й розповсюдження зброї масового знищення. Крім того, до його функцій належить сприяння активній співпраці й обміну інформацією між компетентними органами Святого Престолу і держави Ватикан та деякі інші аналогічні завдання (арт. 2 Статуту Комітету).

Оскільки основною функцією Комітету є оцінка фінансових ризиків, у складі комітету ми бачимо представника Префектури економічних справ, до функцій якої належить оцінка ризиків (пор. арт. 3 § 7 Регламенту Префектури та арт. 179 § 2 *Pastor Bonus*), а не APSA.

Інформаційна складова діяльності комітету забезпечується також новою інституцією – Уповноваженим органом фінансової інформації, яка утворює основу контрольних фінансових інституцій в рамках реформи 2010-х років. Ця окрема вертикаль фінансової системи Святого Престолу почала розбудовуватися з грудня 2010 р., коли було опубліковано «*motu proprio*» *La Sede Apostolica* [16]. Тоді Святіший Отець Бенедикт XVI утворив Уповноважений орган фінансової інформації (AIF) та затвердив його Статут. Канонічний статус AIF був визначений відповідно до арт. 186 та 190–191 Апостольської Конституції *Pastor Bonus* – юридична публічна особа, пов'язана зі Святим Престолом. У листопаді 2013 р. Папа Франциск видав нову редакцію Статуту AIF [17], що мало сприяти ефективнішому виконанню покладених на цю інституцію функцій. Згідно з документом, AIF визнається повністю автономною та незалежною інституцією з функціями (а) пруденціального нагляду та регуляції діяльності інститутів, які провадять професійну фінансову діяльність; (б) нагляд і регуляція діяльності з метою запобігання та протидії відмивання коштів і фінансування тероризму; (с) фінансової інформації (фінансова розвідка) (Арт. 2 Статуту AIF 2013).

Важливою специфікою AIF є й те, що частково її діяльність регулюється також спеціальними законами держави-міста Ватикан (історично так склалося, що в міжнародних відносинах деякі країни визнають правосуб'єктність Святого Престолу, а деякі – міжнародну правосуб'єктність лише держави-міста Ватикан). Оскільки законодавство останнього не є предметом нашого дослі-

дження, ми не розглядатимемо його. Проте зауважимо, що дикастерії Римської Курії та інші органи та установи, що пов'язані зі Святим Престолом, а також неприбуткові організації, які є юридичними особами з канонічним статусом та юридичною адресою у Ватикані, зобов'язані дотримуватися законів держави Ватикан про: заходи щодо запобігання та боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму; заходи проти тих, хто загрожує миру та безпеці; пруденційний нагляд установ, що здійснюють професійну діяльність фінансового характеру (*La promozione* арт. 1) [15]. Органів, що підпадають під нагляд АІФ, нині є два: APSA та Інститут релігійних справ (IOR), з яких перший входить до структури фінансової системи Святого Престолу, другий – до складу банківської системи Святого Престолу [2, с. 10], а тому нами у цій статті не розглядається.

Ще раз наголосимо, що утворення і Комітету фінансової безпеки, і АІФ необхідно розглядати в контексті співпраці Святого Престолу з FATF та Спеціального комітету експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (*MoneyVal*). Йдеться про функціонування інстанцій особливого «зовнішнього» характеру, які мають забезпечити прозорість фінансової системи Святого Престолу для зовнішнього середовища, тобто сприяти інтеграції фінансової системи Святого Престолу в глобальну міжнародну фінансову систему.

Другим напрямком розбудови контрольно-координуючої вертикалі фінансової системи Святого Престолу, яка спрямована на внутрішній контроль і нагляд, стає «тріумвірат» інституцій – Рада з економічних питань, Секретаріат з економічних питань та інститут Генерального аудитора (ревізора). Крім того, експерти-ватиканісти обговорюють інформацію про те, що ймовірним доповненням цього блоку могла б стати так звана *Vatican Asset Management* (VAM) – фінансова інституція для об'єднаного управління нерухомим майном і портфельними інвестиціями різних автономних дикастерій, які входять до складу курії та володіють власними активами. У цьому випадку також йдеться про залучення активів інститутів богопосвяченого життя [20]. Про це опосередковано може свідчити й існування циркулярного листа Конгрегації інститутів богопосвяченого життя і товариств апостольського життя [18; 19], про що згадуватиметься у цій статті нижче. Проте станом на травень 2016 р. жодних канонічних актів щодо VAM промудрено не було, тому цей захід фінансової реформи ми воліли б наразі віднести до сфери гіпотез і прогнозів. Як зауважує ватиканіст Андреа Торнієллі, багато хто вважає, що «проблема полягає, наприклад, у технічному запровадженні більшої фінансової прозорості чи здійсненні адміністрування за англо-саксонським зразком» [29, с. 28–30].

Початок цього блоку реформи було покладено 24 лютого 2014 року, коли проголошувалася «нова структура координації економічних та адміністративних справ Святого Престолу і держави-міста Ватикан» (*nuova struttura di coordinamento per gli affari economici e amministrativi*) [6]. Анонсовані у цьому комюніке концептуальні зміни мали б полягати у тому, що: 1) Рада з економічних питань видаватиме директиви, оцінюватиме ефект від їх запровадження та

готуватиме й аналізуватиме позицію щодо адміністративно-економічних заходів Святого Престолу (п. 2 Комюніке); 2) Секретаріат з економічних питань втілюватиме в життя (*metterà in opera*) директиви Ради (п. 2 Комюніке) та матиме владу над усією економічною й адміністративною діяльністю Святого Престолу (*avrà autorità su tutte le attività economiche e amministrative all'interno della Santa Sede*); також Секретаріат відповідатиме за підготовку щорічного бюджету (*budget annuale*) та деталізованої фінансової звітності (*bilancio dettagliato*) Святого Престолу та Ватикану – (п. 1 Комюніке); 3) Генеральний ревізор отримає повноваження провадити ревізію будь-якої агенції чи інституції Святого Престолу та держави-міста Ватикан (*dotato del potere di svolgere revisioni di qualsiasi agenzia o istituzione della Santa Sede e dello Stato della Città del Vaticano*) (п. 5 Комюніке).

На нашу думку, створення саме структури координації свідчить про певний системний підхід і початок системних змін у царині фінансового адміністрування Святого Престолу. Загальна логіка цієї концепції нагадує корпоративне управління за зразком «адміністрування за англо-саксонським взірцем», про які згадає Андреа Торнієллі: 1) власник (в особі Святого Престолу); 2) Рада директорів (в особі Ради з економічних питань); 3) Правління (в особі Секретаріату з економічних питань); 4) Контрольна служба (в особі інституту Генерального аудитора).

Канонічна реалізація цієї концепції була реалізована документом у формі «*motu proprio*» *Fidelis Dispensator Et Prudens* (24 лютого 2014 року) [12]. Утворювалися такі нові інституції: 1) Рада з економічних питань – із завданням контролю за фінансовим управлінням і контролю за об'єктами й фінансово-адміністративною діяльністю дикастеріїв Римської Курії, інститутів, пов'язаних зі Святим Престолом, і держави Ватикан (FD п. 1); 2) Секретаріат з економічних питань (FD п. 4), що прямо підпорядковується Святому Отцю (FD п. 5); із функціями здійснення економічного контролю і нагляду за інститутами, згаданими у п. 1, а також політики й процедур залучення й адекватного використання трудових ресурсів (FD п. 5); 3) інститут Генерального аудитора (ревізора) – з функцією бухгалтерського аудиту (*audit*) інститутів, згаданих у п. 1. (FD п. 7).

Проте згадані у цьому документі функції, як бачимо, лише частково (наприклад, у ситуації з Радою та Секретаріатом) збігаються з анонованими у комюніке (наприклад, у ситуації з Генеральним аудитором). Виглядає так, що в останній момент до «концепції корпоративного управління» було внесено зміни, які мають пристосувати цю модель до моделі публічних фінансів, про яку йшлося вище, та інтеграції новостворених інституцій з уже чинними.

Додаткове підтвердження цієї гіпотези можемо знайти у нових Статутах Ради, Секретаріату та Генерального аудитора, затверджених 22 лютого 2015 року [26]. Тексти Статутів розвивають ідеї з «*motu proprio*» *Fidelis Dispensator Et Prudens*, але – і це не може не викликати занепокоєння – певною мірою консервують суперечності, що виникають між новоутвореними інституціями й тими, що діють на основі Апостольської Конституції *Pastor Bonus*.

Виділимо кілька прикладів таких суперечливих норм. Нова Рада з економічних питань «перевіряє проекти щорічних кошторисів (*bilanci preventivi*), заключні консолідовані бюджети (*bilanci consuntivi consolidati*) Святого Престолу та держави-міста Ватикан, готує рекомендації щодо них і подає на апробацію Святішому Отцю» (Statuto del Conciglio, art. 3 § 1). Однак ця ж сама функція покладалася на *Coetus Cardinalium ad consulendum rebus organicis et oeconomicis Apostolicae Sedis* (РВ, art. 24–25) та на Префектуру економічних справ – у частині надання їх на апробацію Вищій владі (*Reg. Pref.*, art. 3 § 3). Ця ж Рада з економічних питань має функцію визначати критерії екстраординарного управління майном для інституцій та організацій (*Statuto del Conciglio*, art. 2 § 4). Проте приблизно такі самі повноваження щодо екстраординарного управління майном (у розумінні кан. 638, 1292 СІС) закріплені за Префектурою з економічних справ (*Reg. Pref.*, art. 3 § 6) тощо. За секцією контролю та нагляду Секретаріату з економічних питань закріплено розробку норм (в т.ч. вказівок, моделей і процедур) щодо бюджетного планування та прогнозування (*Statuto della Segreteria*, art. 6 § 1). Таке ж завдання поставлене перед Префектурою економічних справ (*Reg. Pref.*, art. 3 § 4). Ця ж секція провадить оцінку фінансових і майнових ризиків Святого Престолу (*Statuto della Segreteria*, art. 10-с; art. 12). Така ж функція закріплена за Префектурою економічних справ (*Reg. Pref.*, art. 3 § 7). Існують й інші приклади суперечливості канонічних норм щодо фінансової системи, якої в ході цієї реформи усунути не вдалося.

Реформа пенсійної системи Святого Престолу. Формування пенсійної системи та її інтеграції в фінансову систему Святого Престолу розпочалося 8 вересня 1992 року, коли Папа Йоан Павло II заснував Пенсійний фонд при Адміністрації спадщини Святого Престолу [14]. Надзвичайно важливо, що вже тоді йшлося про визначення місця пенсійного фонду як складової частини системи (sic!) пенсійного забезпечення і фінансової системи Святого Престолу (пор. назву «*motu proprio*» – *sulla nuova regolamentazione del sistema pensionistico*). У «*motu proprio*» *Adnexa* від 15 грудня 2003 року було проведено першу реорганізацію Пенсійного фонду щодо автономії фінансової інституції й вдосконалення організації управління. Цим документом було затверджено Статут і Загальний регламент Пенсійного Фонду.

У 2015 р. Святіший Отець Франциск видав документ у формі «*motu proprio*» *Il Fondo Pensioni* (29.05.2015), яким було проведено чергове удосконалення системи пенсійного страхування Святого Престолу [13]. Основний акцент, зроблений у цьому документі, не стосується пенсійного забезпечення: «Йдеться про зміни до Статуту, а не до чинного Регламенту. Це означає, що всі процедури й практична діяльність у сфері пенсійного забезпечення працівників Ватикану в даний час залишаються такими ж, які були чинними досі. Таким чином, запроваджуються зміни в структурі адміністрації, але не тих послуг, що надаються Фондом пенсіонерам» [21]. Зміни стосуються п'яти аспектів діяльності Пенсійного фонду: призначення голови; склад, структура та порядок формування Ради керуючих (Правління) фонду; управління фондом; питання зовнішнього контролю за діяльністю фонду; бюджетно-кошторисний метод формування й використання коштів.

У арт.4 Статуту в редакції 2015 р. встановлено загальну структуру управління й організації нагляду. До складу адміністрації віднесено: голову Ради керуючих (Правління); Раду керуючих (Правління); директора (п. 1 арт. 4 Статуту 2015). При цьому до загальної структури включено також і Колегію аудиторів (ревізорів) рахунків як орган внутрішнього нагляду за діяльністю Фонду (п. 1 арт. 4 Статуту 2015). Крім того, виділено органи зовнішнього нагляду і контролю, до яких числа належать такі новоутворені фінансові інституції, як Рада з економічних питань, Секретаріат з економічних питань та Генеральний аудитор (ревізор) (п. 2 арт. 4 Статуту 2015 р.).

Щодо голови Ради керуючих (Правління) Фонду запроваджено радикальну новачку. Якщо за попередньою редакцією Статуту Пенсійний фонд очолював *pro tempore* кардинал – голова Адміністрації спадщини Святого Престолу (APSA), то відтепер Головою Ради керуючих (Правління) стає особа, що її призначив Вселенський Понтифік на п'ятирічний термін (п.1 арт.5 Статуту 2015 р.). Подання на призначення голови Ради керуючих (Правління) Вселенському Понтифіку робить координатор Ради з економічних питань у вигляді списку з щонайменше трьох кандидатів (п. 2 арт. 5 Статуту 2015 р.). Як зауважив про це прес-центр Святого Престолу: «Відтепер кардинал, що очолює APSA, не є автоматично [головою], а та особа, що її обере Папа з трьох кандидатів <...> Вочевидь, це мають бути люди, що відповідають певним вимогам, але не йдеться про те, що вони мають бути духовними особами чи кардиналами, отже, вони можуть бути навіть мирянами, з-поміж яких і буде зроблено вибір» [21].

Відбулися зміни також і у складі Ради керуючих (Правління). Змінилися як його кількісні, так і якісні параметри. Так, попередня редакція Статутів 2003 р. передбачала сім членів Ради (п. 1 арт. 7 Статуту 2003 р.), у той час як нинішня редакція збільшує їхнє число до одинадцяти (п. 1 арт. 6 Статуту 2015 р.). Попередня редакція документа передбачала таку процедуру, яка могла сприяти утворенню абсолютної більшості (аж до шести голосів включно) при ухваленні рішень для представників куріальних адміністрацій. Нова процедура формування Ради дозволяє більш зважено ухвалювати рішення (пор. п. 1 арт. 6 Статуту 2015 р.). Так, відтепер Раду керуючих утворюють чотири групи: (а) голова Ради керуючих, що призначається Вселенським Понтифіком; (б) чотири експерти зі страхової справи й управління пенсійними або довірчими майновими фондами у різних країнах, що їх номінує Рада з економічних питань – у попередній версії Статуту ця група експертів була відсутня; (с) чотири експерти, що мають досвід в адміністративній сфері, визначені відповідно префектом Конгрегації евангелізації народів (*Prefetto di Propaganda Fide*); главою Комісії для держави-міста Ватикан; главою APSA та главою Фабрики Святого Петра, й номіновані державним секретарем після консультації з префектом Секретаріату з економічних питань – у попередній версії Статуту ця група передбачалася, проте не було окремого представника APSA, але був включений представник *Radio Vaticana*; (d) два члени, що представляють застрахованих учасників і пенсіонерів Фонду, визначених і номінованих державним секретарем – у попере-

дній версії Статуту обов'язково вимагалось, аби принаймні один член з цієї групи представляв застрахованих учасників Фонду, натомість про представництво пенсіонерів не йшлося взагалі.

Зміна формату Ради керуючих безпосередньо пов'язана з питанням управління активами Фонду. Вважаємо, що згадані вище зміни відображають не просто кількісну зміну складу Ради керуючих, а саме якість схвалюваних Радою рішень щодо управління Фондом. Відтепер представники куріальних адміністрацій не мають переважної більшості голосів – їхнє число зрівноважене числом зовнішніх профільних експертів, які, своєю чергою додатково підкріплені вагою представників застрахованих учасників Фонду та гарантовані потенційною незаангажованістю в куріальні процеси голови Ради керуючих. Крім того, у сфері управління активами попередня редакція Статуту передбачала достатньо жорстку формулу «зазвичай через APSA» (див. п. 5 арт. 4 Статуту 2003 р.), то нова редакція надає Раді керуючих певну автономію щодо того, в який спосіб може здійснюватися таке управління. Насамперед нова редакція Статуту визначає, що «управління майном і фінансами Фонду довірено Раді керуючих (Правлінню)» (п. 4 арт. 3 Статуту 2015 р.). Крім цього, попередня формула «зазвичай через APSA» збережена (п. 5 арт. 3 Статуту 2015 р.), але розширена додатковою клаузулою «або шляхом особливої угоди з третіми особами, які мають дотримуватися керівних принципів щодо управління, визначених Радою з економічних питань» (п. 5 арт. 3 Статуту 2015 р.).

Вище вже згадувалося, що поруч із внутрішнім наглядом реформа запроваджує також і механізм зовнішнього нагляду та контролю за діяльністю Пенсійного фонду (п. 2 арт. 4 Статуту 2015 р.). Пряму правову норму щодо цього запроваджено у секції II «Органи зовнішнього нагляду і контролю»: «Пенсійний фонд підлягає нагляду Ради з економічних питань, Секретаріату з економічних питань та Генерального аудитора (ревізора) – кожному відповідно до їх компетенції, визначеної відповідними статутами» (арт. 11 Статуту 2015 р.)

Остання, важлива, на нашу думку, новація – підтвердження принципу кошторисно-бюджетного планування діяльності фонду. У арт. 12 запроваджено невеликі зміни у порядку переліку бюджетних документів, які відображають повне розуміння, усвідомлення й усталення законодавцем логіки бюджетного процесу в сфері пенсійного страхування – йдеться про усталення використання дефініцій «бюджет» (*budget*), «попередні кошториси» (*bilanci preventivi*), «баланс початковий та остаточний» (*bilanci preconsuntivo e consuntivo*), «фінансова звітність» (*bilanci*) etc. (арт. 12-а Статуту 2015 р.).

Концепція фінансової реформи інститутів богопосвяченого життя й товариств апостольського життя папського права. Традиційно система фінансового адміністрування в інститутах богопосвяченого життя та товариствах апостольського життя (черничих згромаджень під юрисдикцією або пап, або місцевих єпископів) розглядалася як окрема і автономна, що підлягала лише формальному контролю з боку Святого Престолу. Проте її сучасне вдосконалення становить один із напрямів загальної фінансової реформи Святого Престолу 2010–2015 років. Концепція цієї фінансової реформи окреслена в

циркулярному листі Конгрегації інститутів богопосвяченого життя й товариств апостольського життя від 2 серпня 2014 року [18]. Вихідний принцип, яким керується конгрегація та Святий Престол, сформульований у преамбулі документа: «Матеріальні блага інститутів богопосвяченого життя і товариств апостольського життя є церковними благами». Ці інститути і товариства крім того є «публічними юридичними особами», заснованими компетентною церковною владою, аби «виконувати від імені Церкви у визначених для них сферах, відповідно до норм права, власні завдання, доручені їм заради публічного блага» [18, с. 3–4]. Виходячи з цього, інститути папського права, встановлені компетентною (в даному разі папською) владою і в такий спосіб є підвладними їй, у тому числі у сфері фінансових відносин. Циркулярний лист робить акцент на кількох важливих засадах фінансового права, які – у згаданому контексті – дозволять ефективно й прозоро виконувати інститутам богопосвяченого життя свою місію. До цих засад віднесено такі принципи: 1) планування (п. 1.1 циркуляра); 2) прозорості й нагляду (п. 1.2 циркуляра); 3) звітності й збалансованості (п. 1.3 циркуляра).

Що стосується засади планування, то встановлено, що гостро необхідним є, аби згадані інститути:

- неухильно дотримувалися процедур, які уможливають ефективно-планування коштів і передбачають використання бюджету (*budget*), а також попереднього кошторисного планування (*bilanci preventivi*), звірку і коригування ймовірних розбіжностей, контроль управління, уважне вивчення фінансової звітності (*bilanci*);

- вдалися до практики роботи з довготривалими багаторічними планами (*piani pluriennali*) та прогнозами (*proiezioni*), аби якнайкраще запобігти виникненню можливих проблем;

- використовували попереднє кошторисне планування не тільки щодо всієї діяльності, але також і в спільнотах як інструмент економічного виховання;

- впровадили відповідні системи моніторингу справ, що зазнають кризи, виконували плани виходу з дефіциту бюджетів (*deficit*) і позбувалися «ментальності опікунства» (йдеться про позбавлення очікувань, що інституція вищого рівня має утримувати інституцію нижчого рівня – прим. О.Б.) [18, с. 8–9].

По суті, цей принцип передбачає запровадження в практику діяльності інститутів богопосвяченого життя інструментарію бюджетного планування з усіма властивими для нього структурними елементами – прогнозами (*proiezioni*), багаторічними планами (*piani pluriennali*), попереднім кошторисним плануванням (*bilanci preventivi*), бюджетами (*budget*), фінансовими звітами (*bilanci*). Також у канонічну практику запроваджується термін бюджетного права «deficyt» (*deficit*) як перевищення видатків над доходами.

Що ж стосується принципу прозорості і нагляду, конгрегація відсилає до кан. 1254 СІС: «Практика нагляд здійснюється відповідно до процедур, визначених загальним і власним правом. Необхідне не тільки здійснення внутрішнього контролю з боку настоятелів, але йдеться про невід’ємний елемент

природи церковних благ і їхнього публічного характеру як засобів, що служать власним цілям Церкви» [18, с. 10].

Конгрегація покладає на найвищих настоятелів з їхніми радами такі обов'язки:

– розробити відповідні системи внутрішнього контролю, пристосовані до масштабів справ, що спирався б на відповідний розподіл повноважень (*separazione dei compiti*) та зрозумілу систему уповноважень (*sistema di autorizzazioni*);

– переконатися, що при використанні матеріальних благ гідним чином враховується місія згаданих інститутів з дотриманням євангелічних принципів і, одночасно, економічна рентабельність;

чітко усвідомлювати, як пов'язані між собою справи у розрізі кожної провінції (як ті, що належать інституту, так і ті, що/або підтримуються ним або виокремлені з нього);

– затвердити інвестиційні плани і бюджети на початку року; вимагати відповідну документацію і реєстрування (облік) операцій різного виду [18, с. 11].

У такий спосіб встановлюється (на рівні принципу) необхідна в бюджетному праві система розподілу компетенцій (*separazione dei compiti*) всередині інституту та прозора система відповідних, тобто бюджетних, повноважень (*sistema di autorizzazioni*).

Що ж стосується принципу звітності й збалансованості, інститути богопосвяченого життя мають:

– складати фінансові звіти (*bilanci*) за зразком міжнародних стандартів, запроваджуючи основи бухгалтерського і фінансового обліку, стандарти звітності й критерії оцінювання показників звітності як на рівні національному, так і міжнародному;

– запровадити систему сертифікації (підтвердження) фінансової звітності і так званого аудиту, що зі сторони інститутів буде гарантією правильності з точки зору економічного адміністрування;

– вдаватися до порад кваліфікованих експертів, знайомих із характером служіння Церкви, а також академічних викладачів як з католицьких навчальних закладів, так і з інших [18, с. 13].

Циркулярний лист доводить до відома інститутів і товариств чи не найважливішу норму: «Цим документом інформуємо, що у разі відсутності сертифікованих фінансових звітів Конгрегація у справах інститутів богопосвяченого життя і товариств апостольського життя може скасувати затвердження процедур фінансування» [18, с. 14]. Це означає певну зміну у системі використання та нагляду за використанням фінансових ресурсів. Встановлюється своєрідна бюджетна вертикаль, у якій на базовому рівні перебуває інститут, що виконує роль або безпосереднього розпорядника коштів, або розпорядника коштів другого рівня стосовно своїх структурних одиниць, наприклад, провінцій. Інститут також зобов'язаний проводити аудиторську сертифікацію власних бюджетів. Своєю ж чергою, конгрегація затверджує процедури фінансування інститут, тобто набуває ознак суб'єкта бюджетних відносин, який у

бюджетному праві має статус «головного розпорядника коштів» і виконує владні функції нагляду й контролю з боку Святого Престолу за цільовим характером і повнотою використання коштів. При цьому циркуляр робить важливе зауваження, підкреслюючи, що описані процедури аж ніяк не є посяганням на автономний характер інституту, що передбачено загальними нормами канонічного права (кан. 634, § 1; 635; 1256; 1279, § 1;) та партикулярним правом інститутів: «Нагляд і контроль не повинні розглядатися як обмеження автономії влади або ознака браку довіри, але як форма служіння для спільноти задля прозорості й охорони тих, хто виконує важкі адміністративні обов'язки» [18, с. 10].

Окремий напрямок подальшого вдосконалення цього сектору фінансової системи присвячено проблемі так званого «сталого майна / сталої спадщини» (*patrimonium stabile*), про що йдеться у п. 1.4 циркуляру.

Висновки. З огляду на функціонально-інституціональний зміст реформ фінансової системи Святого Престолу, можна виділити її основні складові. По-перше, йдеться про утворення нових інституцій фінансової системи й покладання на них нових функцій, як у випадку з АІФ. По-друге, відбувся перегляд функцій уже чинних інституцій і їхнє коригування й уточнення (як у випадку з APSA та Префектурою економічних справ). По-третє, утворення нових інституцій і перерозподіл функцій між уже чинними інституціями і новоутвореними (наприклад, Секретаріат з економічних питань, Рада з економічних питань, Служба генерального аудитора (ревізора)). По-четверте, модифікація управлінської моделі щодо чинних інституцій (як-от APSA та Пенсійний фонд Ватикану). По-п'яте, модель збереження *status quo*, як у випадку з Апостольською Палатою чи Радою кардиналів для вивчення організаційних та економічних проблем Святого Престолу.

З огляду на методи правової техніки, реформа втілюється різними шляхами. Насамперед важливо те, що жодних змін до Кодексу канонічного права внесено не було – реформа фінансової системи Святого Престолу провадиться в рамках чинного канонічного права, з максимально можливим використанням уже існуючих загальних канонічних принципів і норм. Провідним методом є «метод декреталій» – видання спеціальних нормативно-канонічних актів у формі «*motu proprio*», якими запроваджуються абсолютно нові норми. Зауважимо, що на цей метод припадає основне число змін. Другим методом є внесення змін до вже чинних законодавчих актів, зокрема до Апостольської Конституції *Pastor Bonus*. Цей метод застосований наразі лише для реформування APSA. Третій метод – реформування управлінської та функціональної моделі шляхом внесення змін до чинних підзаконних актів (статутів і регламентів). Четвертий метод – запровадження нових підзаконних процедур у межах вже чинних канонічних норм, як у випадку з циркуляром Конгрегації у справах богопосвячених осіб і товариств апостольського життя.

З точки зору суб'єкта нормотворчої ініціативи реформ – формального ініціатора походження норми, автора канонічного акту – можемо виділити трьох учасників. Насамперед, це Вселенський Понтифік. Окремим суб'єктом можемо вважати Папський державний секретаріат – йдеться про затверджен-

ня Регламенту Префектури економічних справ. Також варто відзначити той цікавий факт, що втілення реформ відбувається і на рівні дикастерій Римської Курії. Так, третім активним суб'єктом реформування виступає, зокрема, Конгрегація у справах богопосвячених осіб і товариств апостольського життя з її циркулярним листом щодо управління майном.

У ході дослідження нами було виявлено кілька загальних трендів цієї фінансової реформи. До безсумнівних позитивних здобутків можна віднести таке:

1. Реформа стосується не лише фінансів Римської Курії, але має тенденцію до ширших масштабів, оскільки в певний спосіб стосується також, наприклад, і інститутів богопосвяченого життя папського права, що переводить усю реформу з локального на глобальний рівень.

2. Предметом реформи стає запровадження у фінансову систему Святого Престолу та пов'язаних з ним куріальних і загальноцерковних інституцій класичних механізмів бюджетного процесу та кошторисно-бюджетного методу фінансування як на локальному куріальному, так і на глобальному загальноцерковному рівні. Про це свідчить систематизація й усталення відповідних правових дефініцій, а також системне використання цих дефініцій у канонічних актах різних типів, що стосуються різних рівнів суб'єктів фінансової системи.

3. Метою реформи, як це впливає із загального контексту аналізу канонічних норм, стає «інформаційно-фінансова централізація», тобто максимально можлива транспарентність фінансових потоків на куріальному та загальноцерковному рівнях і зосередження інформації про ці потоки в єдиному загальноцерковному центрі – Секретаріаті з економічних питань. Похідним завданням стає централізація куріальних фінансових потоків і покращення контролю за ними.

Незважаючи на всі позитивні моменти, реформа, що триває, містить у собі й певні проблемні аспекти:

1. В системі управління фінансовою системою Святого Престолу нами виділено три функціонально-організаційних блоки: (а) блок «технологічних» функцій, який має забезпечити технології руху й управління фінансових потоків (APSA, Префектура економічних справ, Пенсійний фонд Ватикану); (б) блок «контрольних» функцій, який забезпечує фінансовий контроль у зовнішньому середовищі (AIF), макrorівні (Рада з економічних питань, Секретаріат з економічних питань, Генеральний аудитор) та мікрорівні (Префектура з економічних справ); (с) блок координаційних функцій, який має забезпечити загальну координацію дій учасників фінансової системи Святого Престолу щодо цілей і завдань реформи (Рада з економічних питань, Секретаріат з економічних питань). Виявлено, що окремі функції дублюються щодо різних дикастерій, оскільки нові канонічні норми іноді наділяють відповідними компетенціями одночасно різні інституції фінансової системи Святого Престолу.

2. Недостатньо явна канонічна регламентація бюджетного процесу та кошторисно-бюджетного методу фінансування, на нашу думку, свідчить про те, що на концептуальному рівні реформа перебуває ще на стадії осмислення.

Саме цим можна пояснити й виявлену різномірність канонічних норм та їхньої внутрішньої колізійності. Вважаємо, що не останню роль у цьому відіграють і очікувані ймовірні зміни канонічних норм щодо Римської Курії.

3. Наважимось припустити, що досі відсутня парадигма фінансової системи Святого Престолу. Ймовірна модель «інформаційно-фінансової централізації» Святого Престолу ще не виглядає остаточно сформованою і наразі являє собою певну компіляцію з англо-саксонської моделі фінансів неурядових організацій і французької моделі публічних фінансів. Вибір тієї чи іншої моделі, власне, дозволив би чіткіше визначити набір ймовірних функцій, а це, своєю чергою, сприяло б проведенню чіткішої канонічної формалізації стосовно інституцій, які реалізовуватимуть ці функції.

Розв'язання усіх згаданих вище проблем з урахуванням тих позитивів, що вже проявилися, й визначатиме майбутній перебіг канонічної реформи фінансової системи Святого Престолу, а, відповідно, й подальший напрямок нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Accordo fra la Santa Sede, anche a nome e per conto dello Stato della Città del Vaticano, e gli Stati Uniti d'America, per favorire l'osservanza a livello internazionale degli obblighi fiscali e attuare la "Foreign Account Tax Compliance Act" (Fatca) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0450] del: 10.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://press.vatican.va/content/sala-stampa/it/bollettino/pubblico/2015/06/10/0450.html>.

2. Autorità di Informazione Finanziaria. Rapporto annuale (Anno III – 2014). – Città del Vaticano, 2015. – 24 p.

3. Autorità di Informazione Finanziaria. Rapporto annuale sulle attività di informazione finanziaria e di vigilanza per la prevenzione e il contrasto del riciclaggio e del finanziamento del terrorismo (Anno I – 2012). – Città del Vaticano, 2013. – 64 p.

4. Briefing del Direttore della Sala Stampa sulla X Riunione del Consiglio di Cardinali (8–10 giugno 2015) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0452] del: 10.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/06/10/0452.html>.

5. Camera Apostolica: Note storiche [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vatican.va/roman_curia/uffici/camera_apostolica/documents/rc_camera-apostolica_20060606_profile_it.html.

6. Comunicato della Sala Stampa della Santa Sede: Nuova struttura di coordinamento degli affari economici e amministrativi della Santa Sede e dello Stato della Città' del Vaticano // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0136] del: 24.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/02/24/0136/00288.html>.

7. *Drwillo Andrzej*. Podstawy finansów i prawa finansowego. – Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa, 2014. – 634 p.

8. *Gaudemet Paul Marie, Molinier Joel*. Finanse publiczne. – Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2000. – 628 p.

9. Kodeks prawa kanonicznego (komentarz): Powszechny i partykularny ustawodawstwo Kościoła Katolickiego. – Lex a Wolters Kluwer business, Krakow, 2011. – 1992 p.

10. Konstytucja Apostolska Pastor Bonus – O kurii rzymskiej Ojca Sw. Jana Pawła II (26 czerwca 1988) // Kodeks prawa kanonicznego: Komentarz. – Lex a Wolters Kluwer business, Krakow, 2011. – P.1397-1465.

11. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” Confermando una tradizione del Sommo Pontefice Francesco – Trasferimento della Sezione Ordinaria dell’Amministrazione del Patrimonio della Sede Apostolica alla Segreteria per l’Economia (8 luglio 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140708_trasferimento-apsa.html.

12. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” Fidelis Dispensator Et Prudens del Sommo Pontefice Francesco per la costituzione di una nuova struttura di coordinamento degli affari economici e amministrativi della Santa Sede e dello Stato Della Citta’ del Vaticano (24 febbraio 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140224_fidelis-dispensator-et-prudens.html.

13. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” Il Fondo Pensioni sulla Revisione dello Statuto del Fondo Pensioni Vaticano (29.05.2015) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0412] del: 29.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/05/29/0412.html>.

14. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” La preoccupazione del Sommo Pontefice Giovanni Paolo II sulla nuova regolamentazione del sistema pensionistico (8 settembre 1992) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_199.

15. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” La promozione dello sviluppo del Sommo Pontefice Francesco per la prevenzione ed il contrasto del riciclaggio, del finanziamento del terrorismo e della proliferazione di armi di distruzione di massa (8 agosto 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20130808_prevenzione-contrasto.html.

16. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” La Sede Apostolica del Sommo Pontefice Benedetto XVI per la prevenzione ed il contrasto delle attività illegali in campo finanziario e monetario (30 dicembre 2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/motu_proprio/documents/hf_ben-xvi_motu-proprio_20101230_attivita-illegali.html.

17. Lettera Apostolica in forma di “motu proprio” Mediante del Sommo Pontefice Francesco con la quale è approvato il nuovo Statuto dell’Autorità di Informazione Finanziaria (15 novembre 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20131115_statuto-aif.html.

18. Linee orientative per la gestione dei beni negli Istituti di vita consacrata e nelle Società di vita apostolica / Lettera Circolare della Congregazione per gli Istituti di vita consacrata e le Società di vita apostolica (2 agosto 2014). – Libreria Editrice Vaticana, 2014. – 24 p.

19. List okólny Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego: Wytyczne dotyczące zarządzania dobrami w Instytutach Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeniach Życia Apostolskiego (02.08.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zyciezakonne.pl/2014-08-02-list-okolny-wytyczne-dotyczace-zarzadzania-dobrami-w-instytutach-zycia-konsekrowanego-i-stowarzyszeniach-zycia-apostolskiego-45437>.

20. *Marroni Carlo*. The Pope wants an asset manager for the Vatican's finances [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.italy24.ilsole24ore.com/art/panorama/2015-04-20/vaticano-asset-management--135101>.

21. Motu proprio del Papa sulla Revisione del Fondo Pensioni Vaticano. – Radio Vaticana. – 29.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://it.radiovaticana.va/news/2015/05/29/motu_proprio_del_papa_su_revisione_fondo_pensioni_vaticano/1147665.

22. *Nuzzi Gianluigi*. Vaticano S.p.A. – Chiaralettere editore s.r.l., Milano, 2009. – 280 p.

23. *Pollard John F.* L'Obolo di Pietro: Le finanze del Papato moderno 1850–1950. – Casa editrice Corbaccio s.r.l., Milano, 2005. – 368 p.

24. Press Conference for the presentation of the New Economic Framework for the Holy See // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0509] del: 09.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://press.vatican.va/content/sala-stampa/it/bollettino/pubblico/2014/07/09/0509/01131.html>.

25. Regolamento della Prefettura degli affari economici della Santa Sede (22 febbraio 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vatican.va/roman_curia/uffici/prefettura/documents/rc_pref_20110222_regolamento_it.html.

26. Statuti dei nuovi Organismi Economici (22 febbraio 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco_20150222_statuti-segreteria-per-economia.html.

27. Statuto del comitato di sicurezza finanziaria (8 agosto 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20130808_prevenzione-contrasto.html.

28. The Holy See (Including Vatican City State): Mutual Evaluation Report of Committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures and the financing of terrorism (MoneyVal) (4 July 2012). – Council of Europe, Strasbourg, 2012. – 240 p.

29. Tornielli Andrea, Bravo Paweł. Najpilniej strzeżona tajemnica Kościoła. // Tygodnik Powszechny. – nr 23 (3439). – 7 czerwca 2015. – P. 28–30.

30. Układ monetarny pomiędzy Unią Europejską a Państwem Watykańskim z dnia 17 grudnia 2009 r. (2010/C 28/05) // Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 4.2.2010, C 28/13-C 28/18.

REFERENCES

1. Accordo fra la Santa Sede, anche a nome e per conto dello Stato della Città del Vaticano, e gli Stati Uniti d'America, per favorire l'osservanza a livello internazionale degli obblighi fiscali e attuare la «Foreign Account Tax Compliance Act» (Fatca) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0450] del: 10.06.2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/06/10/0450.html>.

2. Autorità di Informazione Finanziaria. Rapporto annuale (Anno III – 2014). – Città del Vaticano, 2015. – 24 p.

3. Autorità di Informazione Finanziaria. Rapporto annuale sulle attività di informazione finanziaria e di vigilanza per la prevenzione e il contrasto del riciclaggio e del finanziamento del terrorismo (Anno I – 2012). – Città del Vaticano, 2013. – 64 p.

4. Briefing del Direttore della Sala Stampa sulla X Riunione del Consiglio di Cardinali (8–10 giugno 2015) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0452] del: 10.06.2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/06/10/0452.html>.

5. Camera Apostolica: Note storiche [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.vatican.va/roman_curia/uffici/camera_apostolica/documents/rc_camera-apostolica_20060606_profile_it.html.

6. Comunicato della Sala Stampa della Santa Sede: Nuova struttura di coordinamento degli affari economici e amministrativi della Santa Sede e dello Stato della Città' del Vaticano // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0136] del: 24.02.2014 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/02/24/0136/00288.html>.

7. *Drwillo Andrzej*. Podstawy finansów i prawa finansowego. – Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa, 2014. – 634 p.

8. *Gaudemet Paul Marie, Molinier Joel*. Finanse publiczne. – Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2000. – 628 p.

9. Kodeks prawa kanonicznego (komentowany): Powszechny i partykularny ustawodawstwo Kościoła Katolickiego. – Lex a Wolters Kluwer business, Krakow, 2011. – 1992 p.

10. Konstytucja Apostolska Pastor Bonus – O kurii rzymskiej Ojca Sw. Jana Pawła II (26 czerwca 1988) // Kodeks prawa kanonicznego: Komentarz. – Lex a Wolters Kluwer business, Krakow, 2011. – P.1397-1465.

11. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» Confermando una tradizione del Sommo Pontefice Francesco – Trasferimento della Sezione Ordinaria dell'Amministrazione del Patrimonio della Sede Apostolica alla Segreteria per l'Economia (8 luglio 2014) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140708_trasferimento-apsa.html.

12. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» Fidelis Dispensator Et Prudens del Sommo Pontefice Francesco per la costituzione di una nuova struttura di coordinamento degli affari economici e amministrativi della Santa Sede e dello Stato Della Città' del Vaticano (24 febbraio 2014) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://w2.vatican.va>.

va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140224_fidelis-dispensator-et-prudens.html.

13. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» Il Fondo Pensioni sulla Revisione dello Statuto del Fondo Pensioni Vaticano (29.05.2015) // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0412] del: 29.05.2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/05/29/0412.html>.

14. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» La preoccupazione del Sommo Pontefice Giovanni Paolo II sulla nuova regolamentazione del sistema pensionistico (8 settembre 1992) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_199.

15. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» La promozione dello sviluppo del Sommo Pontefice Francesco per la prevenzione ed il contrasto del riciclaggio, del finanziamento del terrorismo e della proliferazione di armi di distruzione di massa (8 agosto 2013) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20130808_prevenzione-contrasto.html.

16. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» La Sede Apostolica del Sommo Pontefice Benedetto XVI per la prevenzione ed il contrasto delle attività illegali in campo finanziario e monetario (30 dicembre 2010) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/motu_proprio/documents/hf_ben-xvi_motu-proprio_20101230_attivita-illegali.html.

17. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» Mediante del Sommo Pontefice Francesco con la quale è approvato il nuovo Statuto dell'Autorità di Informazione Finanziaria (15 novembre 2013) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20131115_statuto-aif.html.

18. Linee orientative per la gestione dei beni negli Istituti di vita consacrata e nelle Società di vita apostolica / Lettera Circolare della Congregazione per gli Istituti di vita consacrata e le Società di vita apostolica (2 agosto 2014). – Libreria Editrice Vaticana, 2014. – 24 p.

19. List okólny Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego: Wytyczne dotyczące zarządzania dobrami w Instytutach Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeniach Życia Apostolskiego (02.08.2014) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.zyciezakonne.pl/2014-08-02-list-okolny-wytyczne-dotyczace-zarzadzania-dobrami-w-instytutach-zycia-konsekrowanego-i-stowarzyszeniach-zycia-apostolskiego-45437>.

20. *Marroni Carlo*. The Pope wants an asset manager for the Vatican's finances [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.italy24.ilsole24ore.com/art/panorama/2015-04-20/vaticano-asset-management--135101>.

21. Motu proprio del Papa sulla Revisione del Fondo Pensioni Vaticano. – Radio Vaticana. – 29.05.2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://it.radiovaticana.va/news/2015/05/29/motu_proprio_del_papa_su_revisione_fondo_pensioni_vaticano/1147665.

22. *Nuzzi Gianluigi*. Vaticano S.p.A. – Chiaralettere editore s.r.l., Milano, 2009. – 280 p.

23. *Pollard John F.* L'Obolo di Pietro: Le finanze del Papato moderno 1850–1950. – Casa editrice Corbaccio s.r.l., Milano, 2005. – 368 p.

24. Press Conference for the presentation of the New Economic Framework for the Holy See // Bollettino sala stampa della Santa Sede [B0509] del: 09.07.2014 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/07/09/0509/01131.html>.

25. Regolamento della Prefettura degli affari economici della Santa Sede (22 febbraio 2011) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.vatican.va/roman_curia/uffici/prefettura/documents/rc_pref_20110222_regolamento_it.html.

26. Statuti dei nuovi Organismi Economici (22 febbraio 2015) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco_20150222_statuti-segreteria-per-economia.html

27. Statuto del comitato di sicurezza finanziaria (8 agosto 2013) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20130808_prevenzione-contrasto.html.

28. The Holy See (Including Vatican City State): Mutual Evaluation Report of Committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures and the financing of terrorism (MoneyVal) (4 July 2012). – Council of Europe, Strasbourg, 2012. – 240 p.

29. Torielli Andrea, Bravo Paweł. Najpilniej strzeżona tajemnica Kościoła. // Tygodnik Powszechny. – nr 23 (3439). – 7 czerwca 2015. – P. 28-30.

30. Układ monetarny pomiędzy Unią Europejską a Państwem Watykańskim z dnia 17 grudnia 2009 r. (2010/C 28/05) // Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 4.2.2010, C 28/13-C 28/18.

Браславец О.Ю. Правові основи фінансової системи Святого Престолу: канонічні реформи пап Бенедикта XVI і Франциска

У статті досліджуються канонічні та правові норми (у тому числі норми міжнародного права), що стосуються публічних фінансів, бюджетів (норм бюджетного і казначейського права), а також фінансових інституцій та інститутів фінансового нагляду Святого Престолу. Аналізуються основні зміни канонічних норм, що здійснювалися під час реформи 2010–2015 рр. папами Бенедиктом XVI та Франциском. Норми досліджуються станом на 1 травня 2016 року.

Ключові слова: фінанси, фінансова система, фінансове право, публічні фінанси, Святий Престол.

Браславец А.Ю. Правовые основы финансовой системы Святого Престола: канонические реформы пап Бенедикта XVI и Франциска

В статье исследуются канонические и правовые нормы (в том числе нормы международного права), которые касаются публичных финансов, бюджетов (норм бюджетного и казначейского права), а также финансовых институтов и институтов финансового надзора Святого Престола. Анализируются основные изменения канонических норм, которые осуществлялись во время реформы 2010–2015 гг. папами Бенедиктом XVI и Франциском. Нормы исследуются состоянием на 1 мая 2016 года.

Ключевые слова: финансы, финансовая система, финансовое право, публичные финансы, Святой Престол.

Braslavets O. The Legal Framework of the Holy See's Financial System: the Canonical Reform of Popes Benedict XVI and Francis

The present paper examines canonical and legal norms, including those of international law, regarding public finance, budgets (norms of budget and treasury law), as well as financial institutions and institutions of financial supervision of the Holy See. The major changes of canonical norms that were made during the 2010–2015 reform under Popes Benedict XVI and Francis are analyzed. Examined norms are valid as of May 1, 2016.

Keywords: Finance; Financial System; Finance Law; Public Finance; the Holy See

Стаття надійшла до редакції 16.09.2016.